

Őszinte szavak

Részletek édesapám levelezéséből, 1933–1945

Bizonyára mindenkivel előfordult már, hogy valamiféle felszabadító, mámorító érzés, netán keserűség, félelem vagy menekülési vágy kerítette hatalmába. Hasonló érzések leptek meg engem is, amikor több évi halogatás után végre olvasni kezdtem édesapám levelezését.

Ezek a megsárgult, már-már porladozó lapok a régmúlt eseményeit és emlékeit őrizték meg. Érzelmi, baráti kapcsolatokról, egyéni és családi gondokról, kétségbeesett küzdelmekről, félreértésekről, reményekről és megcsalásokról adnak hírt. E levelekben az irigy, az ellenséges és tiszta szándékok, a világos utak mellett elénk tűnnek a zsákutcák és a tévutak is.

Nagy részük egy kegyetlen korban, a második világháború és az azt követő kommunista diktatúra idején íródott. Ezért úgy gondolom, hogy tartalmukról nem lehet minden esetben hiteles véleményt vagy ítéletet alkotni.

Előjáróban arról teszek említést, hogy a második világháború utolsó két évében családunk Csömör község határában, egy tanyán lakott. Ám 1944 késő őszen a súlyos harcok olyan gyorsan közeledtek, hogy a tanyát hirtelen, minden előkészület nélkül kellett elhagynunk, ezért csak a legszükségesebb személyi holmijainkat tudtuk magunkkal vinni. Budára, mostohaanyám, Péczeli Katalin szüleinek a lakására mentünk.

Hamarosan feltűnt nekem, hogy édesapám a szokottnál jóval szótlanabb volt. Hamarosan ennek az okát is megtudtam. Ugyanis amellett, hogy a két bátyámat leventeként Németországba hurcolták, végtelenül bántotta az is, hogy a kéziratait nem tudta magával hozni.

Budapesthez már egyre közelebb dörögtek az ágyúk, amikor édesapám tudta nélkül elindultam a kéziratokért. Szerencsém volt, mert a tanyára minden baj nélkül eljutottam. Igen ám, a nagy csomag kézirat olyan nehéz volt, hogy a levelekből csak néhány összekötött kis csomót tudtam elhozni. A nagy többsége és még három vagy négy összekötött kisebb kézirat is a tanyán maradt.

Később, Budapest eleste után tudtuk meg, hogy a tanyán maradt mint egy nyolcszáz könyvet – közöttük igen értékesek is voltak – a kéziratokkal és a le-

velekkel együtt a szovjet katonák eltűzelték. Ezért a háború előtti és a háború alatti évekből csak az a néhány levél maradt meg, melyeket nagy sietségemben a kéziratok többségével együtt egy hátizsákká alakított krumpliszsákba csomagoltam, és másfél napig tartó fárasztó cipekedéssel és gyaloglással Budára, a Toldy Ferenc utcái lakásba vittem.

Azonban édesapám néhány levele a későbbi kiterjedt levelezései közül is hiányzik. Ennek oka már nem a háború viszontagságai voltak, hanem édesapám harmadik feleségének, Szín Magdának a meggondolatlan magatartása. A nevezett ugyanis édesapám végrendeletében megnevezett örökösök tudta és beleegyezése nélkül az összes kéziratot és az általa fontosnak tartott leveleket is eladta a Széchényi Könyvtárnak.

A közel kétszáz levél többsége édesapámhoz íródott, és csak a véletlennek köszönhetően került hozzám. Ugyanis azok már megsemmisítésre voltak előkészítve, amikor azokat a nevezettől elkértem

Évekig hozzá sem nyúltam, hanem egy szekrény aljában becsomagolva tartottam, mert a kiválogatott levelek feldolgozásához semmi kedvem se volt.

2006 őszén aztán, amikor súlyos betegségem miatt csak keveset mozoghattam, feleségem, Egyed Margit biztatására hozzákezdttem édesapámmal kapcsolatos dolgok írásához és az említett levelek feldolgozásához.

Az itt közreadott levelek csupán válogatás a hozzám került levelekből, ezeket igyekeztem a megírásuk szerint csoportosítani. Azt is lényegesnek tartottam, hogy az olvasók számára a levélírókat és az édesapámmal való kapcsolatukat néhány mondatban megemlítssem.

Dr. Varga Zsigmond

Édesapám pusztai életének Mágorpuszta volt az utolsó állomása. Édesanyám, Papp Piroska ugyanis már régen biztogatta, hogy törjenek már ki, hogy menjenek már el a mindent elnyelő pusztai sárból. Így történt aztán, hogy a születésemet követő évben egy hosszú, gyötrelmes utat maguk mögött hagyva 1930 év tavaszán Vésztőre költöztünk. A család mindennapi kenyerét itt, édesapám alkalmi munkával, napszámosként igyekezett biztosítani. Nappal alkalmi munkát végzett, éjjel pedig írta a verseit, vagy olvasott. Közben otthon is nagyobb teher nehezedett rá, mert édesanyámnak az én születésemkor szerzett szívbetegsége rohamosan súlyosbodott.

Hosszú hónapok, talán évek is így teltek el, míg egy kötetre való verse a vésztői református lelkészen keresztül eljutott Nagy Miklóshoz, a Szeghalmi Református Gimnázium igazgatójához, aki azután többszöri ígéretések után *Himnuszok Kelet kapujában* címmel a gimnázium meg is jelentette.

Édesanyám akkor már többet volt a gyulai kórházban, mint otthon. A család sorsára, szegénységünkre jellemző volt, hogy amikor édesapám először vitte őt a gyulai kórházba, a szomszédoktól csak a vasúti jegy árát tudta nagy nehezen

kölcsön kérni, mert az elég ritkán előforduló 90 filléres napszámból utazásra bizony nem tellett.

Igaz ugyan, hogy édesapám írói munkásságára a falu úgynevezett értelmiségei közül akkor már néhányan felfigyeltek, ám a nyomor enyhítésére ilyen-olyan segítséget csak néhány embertől, elsősorban dr. Varga Zsigmondtól kapott. Ő terménykereskedéssel foglalkozott, s legtöbb napszámos munka nála adódott.

Dr. Varga Zsigmond egy tiszta, nemes lelkű magyar ember volt, aki hasonlóan édesapámhoz a kisémmizett alulsó Magyarország nyomorgó népének gazdasági és szellemi felemelkedéséért küzdött. A két ember hamar egymásra talált, bár sok barátságos nézetbeli vita is volt közöttük. Dr. Varga Zsigmond ugyanis a Kisgazda Párt helyi szervezetének volt a vezetője, édesapám pedig az 1930-as évek elején Bajcsy-Zsilinszky Radikális Pártjának volt a híve.

Dr. Varga Zsigmond felismerve édesapám költői értékét, ezért érvényesülését, ahol csak tudta, mindig segítette. Ereje, lehetősége szerint fáradhatatlanul azon volt, hogy a Sinka családnak legalább legyen meg a mindennapi kenyere. Kettőjük barátsága édesanyám súlyosbodó betegségének idején mélyült el.

Az Isten azonban a titokzatos vesszőjét a jó emberek hátán is csattogtatja. Így járt dr. Varga Zsigmond is. A terménykereskedése tönkrement, ezért az anyagi problémái miatt Törökszentmiklósról, rokonaihoz kellett költöznie.

Ennek a két embernek a súlyos bajokban született barátsága szinte eltéphetetlen volt. Azt, hogy milyen végtelenül nehéz körülmények között élt a Sinka család, hogy az apa, felesége súlyos betegsége idején, majd halála után, miként küzdött családjá és a saját életéért, hűen tükrözi édesapám levele, amit Vésztőről írt dr. Varga Zsigmondnak Törökszentmiklósról.

Sinka István Dr. Varga Zsigmondnak

Vésztő, 1933. július 18.

Kedves Zsigám!

Van még néha, hogy az Isten előtt összeomlik az ember, de van úgy néha, hogy az emberben omlik össze az Isten! Milyen különös az ugye, hogy én minden emberi jószágot, minden emberi tisztaságot és minden emberi forradalmat – ami tiszta és szent – vittem ennek a földnek és ennek a népnek az arca felé, ugyanakkor gyalázatban és közönyben, szinte egy hangtalan világba kell elsüllyednem. Másodszor is ide írom vagy az Isten omlott össze bennem, vagy én omlottam össze az Isten előtt. Ez furcsa, tragikus és mindegy. Néha azért, mint ember, mint Isten porból előhívott gyermeke, megpróbálok fölmagosodni, fölmászni arra az Isten felé, kivel Jákob egy rettentő birokban küzdött meg, sok ezer évvel ezelőtt egy hajnalon, de...

De lásd, Zsigám, én hiába magosodok, hiába hívom az én Istenemet néha viaskodni velem. – Ő nem jön, csak fényes táblái mögül hajít rám sorsot, tragi-

kumot, a vállamra keresztet rak, s akkor mikor végtelen emberi bánattal felsírok felé, hogy – ne bánts tovább, Atyám – akkor az arcomba kacag, mint valami őszi szél, és messziről fuvatja a halál sípját, mely a véremen lassan átáramlik.

Vagy ő így szokott birkózni? – Nem! Ne így birkózzon velem! Hanem jöjjön, s egy utolsó halálos ütéssel semmisítsen meg, de ne úgy, hogy földdé válva majd fa, virág, búzaszem legyen belőlem, s aztán valami, még ismeretlen titok folytán összerakjon megint emberré. – Ne, ne így semmisítsen meg, hanem örökre.

Én nem akarok feltámadni soha! Az én Istenem már a vér lett, felbőgő emberi panasz és a szent vörös nap. Beleolvadtam a nagy univerzumba, s mint az egyetemes élet rádium szikrája ragyogok leköpött homlokkal, és gondolom és mondom:

Mennyi, mennyi Jézus kopott így el zokszó mellett, magába fordulva, mint egyetlen pontba. Hiába, az Isten eltűnt; évezredek és rettentő titkok redőibe elbújt, és magára hagyta fölka-vart gyermekeit.

Hát így megyek én is – lásd Zsigám! és keresem tenyeremben a szegek helyét.

És továbbá mondják nekem, hogy haza! Hát mit adott nekem ez a haza? Tán az én ismeretlen ős-parasztjaim csontjait ősi elsüllyedt tenger mélyén? Vagy már azok is búzává és gyümölcsé váltak, s most úri betyárok szívének atomjai? – Csak homály, Isten, nagy ég! Micsoda titkok ezek... Az Isten pedig eltűnt, és az ember magára maradt.

Nagyszájú demagógok mondják... és ez a föld! Kérem én: Melyik? Ez? Hát ad nekem ez a föld egy tenyérnyi helyet, hova mint csöppnyi kis szigetre rámentem azokat, kiket szeretek, s akik még engem szeretnek? Egyiket már készül elnyelni a víz, másikat ellepi az idegesség... Hová, merre, melyikért kínlódjon a bennem felnyúló döbbenet? Fa vagyok csak, Zsigám, aki íme készül elszórni a leveleit, mert a föld megtagadta őt – hát: megtagadja ő is. Szétszórja leveleit és nem ad árnyékot többet – hova lettél, ó haza? Hova lettél föld, tisztaság, ének, zsoltár, hit, kék Duna, apáink temetője, határunk köve?...

Lásd Zsigám! Olyan végtelen minden, s olyan kezdet nélkül való minden! Nincs kezdet, se vég! Egy van csak: az anyák gügyögése óvó, figyelő szava, s áldott ujjainak pásztorkodó mozdulata, amikor mély álomba borult szemeinkről elhajtja a legyet, melle bőrének sima és drága melege érzik az arcunkon, s amíg élünk, mindig visszamegyünk hozzá álomba, gondolatba. Keressük őt estében, hajnalban, messziben közelben, s mikor néha megtaláljuk – tán – tán az a pillanat az, Istentől egy csöppnyi

A földben csak csönd van. A lábunk nyomát elmossa az utánunk jövők könnye... És ez a föld... Már íme leszáradt róla minden csókunk, korán megvénült és eszünkbe hagyta jutni, hogy Dózsa fölgyulladt agyvelejében négyszáz éve fénylik az Isten

Hát így van, Zsigám! A föld mindig nagyon szent volt, és mindig nagyon bűnös. Két véglet, mely összeütközött, s az emberben forradalommal lobbant. Hogy miért? Azért, mert a föld rettentő harccal adta mindig a kenyeret a cserebogárnak, aztán meg eltemette. Ha bűnös az ember, bűnös a föld is, mert mon-

dom: Az Isten pedig fölkaparta az ő gyermekeit, s azok, amelyik kicsi, megvakult a portól, amelyik meg lát, azt kötélre kötik, hogy ismét ráöltse a földre a nyelvét, mely megette a Krisztusait mindig...! Aludj csak, kicsi ember. Majd jönnek a Krisztusok, halászok, ácsok, ... s aztán kezdődik minden előlről, bitó, kereszt, kötél, megkövezés, máglya...

Azért mégis lehet, hogy van Isten. Hogy is mondotta Gorkij? – „Ha hiszed az Istent, akkor van istened – ha nem hiszed, akkor nincs.” Íme így van ez, Zsigám! Az vigasztaljon csak, hogy ez nem mindenkinek a véleménye, s nem egyedül az én véleményem... Látod, ha gondolkodik az ember, mindig két véglet csap össze benne, s ha nem tudja szétfűni a titkot, akkor összeroppan...

Ezt a gondolatmenetet lezárom azzal, hogy nekem azért van Istenem, kit minden nap keserű magányos harcra hívok. Ha ő győz, akkor jó nekem, de ha én győzök, akkor mindörökre kivetett leszek. Ez a kettőnk egyenlőtlen harca rövidesen eldől.

Hogy pedig a mindennapi dolgaimról is írjak Neked... Íme így van: – A feleségem gyógyíthatatlan. Elvittem Gyulára, a kórházba, de nem bírta az injekciókat, haza kellett hoznom. Most idehaza fekszik tehetetlenül, és tudja, hogy mi vár rá. Pénzem nincs, hogy valakit fogannák, ki némileg gondolná. Búzám nincs egy szem sem télire, se fűtőanyag, se ruha télire a gyerekeknek. „Szegény rossz asszony” gyümölcsöt lehetne, szabadna csak enni, de ki bírja azt megvenni!... A kis Zolikám oda van, egyszer Váradon, egyszer Szalontán... Már úgy, hogy éppen ki szereti.

Én most mint pusztulás előtti ember megpróbálok még egyszer szétütni magam körül. A házat itt Vésztőn eladom, s fele árával a feleségem elviszem Szalontára Furkóval. 14 000–15 000 leiből egy évig kijönnek. Zoli Váradon lesz a hűgumnál. Az édesanyámék a szegény asszonynak adnak helyet, hiszen mi kell neki, egy ágy és karosszék. Én meg megyek Jancsi fiammal neki a nagy világnak. Lehet, hogy Kecskemétre megyek, ott legalább napszámra lehet járni, s ha maradna – úgy gondolom – 500 pengőm, vennék egy hold földet – ott minden szem gyümölcs, minden fej saláta érték. Valami földkunyhót csak tudnék építeni, illetve ásni. Ha Jancsit sikerülne Baltazáron keresztül valami internátusban elhelyezni – amit nem igen hiszek, akkor még könnyebben tudnám megrázni az öklöm a sors előtt. S ha sikerül megvetni a lábam, összeszedném az enyéimet magam köré. Most már sietni kell a dolgokkal, mert Vésztőn csak homály és halál van számomra. Az is lehet, hogy itt hagyom ezt az országot mindörökre, de akkor még a porát is leverem a lábamról, hogy még az se emlékeztessen rá.

Nagy Miklós épp olyan, mint a többi – csak ígéret. – S aztán Gönczi, Tildy? Hát ugyan kik ők? Tudod, mik ők? Református papok. Azt hiszem, hogy ezzel el is mondtam róluk mindent.

Baltazár püspök úrnak könyvet küldtem. Levelet kaptam tőle. Azt írja, hogy ő már régen várja az Istentől küldött költőt, ki majd egyszer himnuszba zengi az ő nagy szerelmét. „Íme itt van, íme megjött, te vagy az öcsém. Most levelet

küldtem neki s felvilágosítottam magam az Isten felől. Hogy mit ír majd vissza, nem tudom.

Mit gondolsz, Zsigám! Nem lenne jó Glotfelder Gyulának, a szegedi katolikus püspöknek írni? Leszek én katolikus. Mindegy, az én Istenem úgyis más, mint az övék.

Kedves családotat sokszor üdvözlöm. Feleségednek kézcsók, Téged mindig ölellek:

Pista

Írj egy levelet arról, hogy Te mit gondolsz a Glotfelder dologról.

(A Varga család tulajdonában)

Ilyen tartalmú levelet, egy ember ilyen mérvű kitárulkozását, a benne levő keserűség ilyen mélységű feltárását, csak egy olyan barátnak lehet megírni, aki nemcsak egyszerűen barát, hanem mindenben együtt érző, megértő és segítőkész egyéniség. Ez a levél önmagáért beszél, hűen tükrözi, hogy a két barát egymáshoz hasonlóan gondolkozott, egymást megértve egyazon úton járt. Egyformán értékelték azokat a megbotránkozató bajokat, melyek az alulsó Magyarország kisemmizett, nyomorgó népét sújtotta.

Mennyi megalázás, mennyi gyalázat és nélkülözés jutott osztályrészükül. Jó, jó, igaz, hogy egy nemzetben belül mindenkinek viselni kell a maga terhét. Igaz, de hogy a nemzetnek ezt a részét jóformán állati sorba süllyesztették, az egy kicsit mégis csak sok! Mert a harmincas évek úri, polgári Magyarországa bizony ezt cselekedte. És a magyar urak, a magukat magyarnak nevező idegen, jövevény polgárság nem döbbsent meg a sok millió magyar embertelen nyomorúságán. Ó nem, mert még a szemüket is behunyták, hogy a végtelen nagy igaztalanságot ne lássák.

Nem kell hát csodálkozni azon, hogy édesapám az előbbi levelet megírta. Azon se kell csodálkozni, hogy több versében is a következőkhöz hasonló sorok vannak: „Ha nem volna naponta préda az életem / ha nem volnék ennyire elhagyott / s ha élne még bennem valami remény / azt mondanám felőle, hogy hazám.”

Az előbbi levél még 1933 nyarán íródott, amikor édesapámnak az első verseskötete, a *Himnuszok Kelet kapujában* még nem jelent meg. Ezzel kapcsolatos keserűségét a levele is tükrözi. Rövid idő múlva azonban a levélben is említett személyek édesapám mellett kiálltak, és segítettek az említett kötet megjelenítését.

Dr. Varga Zsigmond és édesapám közötti baráti kapcsolat, bár az útjuk kétévált, Varga Zsigmond 1940-ben bekövetkezett korai haláláig megmaradt. Legyen ennek bizonyossága itt édesapám több mint baráti, meleg hangú könyvajánlásai:

PÁSZTORÉNEK

Szeretettel ajánlom Dr. Varga Zsigmondnak, az én jó Zsiga komámnak. Így adom neki ím, rongyos magamnak tüzes vagyonát ragyogó örökségül.

Sinka Pista

VÁD

Az én kedves Zsigámnak, Vésztfő és a magyar föld lázadójának adom öleléssel ezt az énekeskönyvet – én a sok könnyek és emlékek hordozója. Sinka Pista

AZ ÉLŐK FÉLNEK

Az én jó Zsiga barátomnak ajánlom szeretettel, aki ím feljött Békésből, hogy meghallgasson engem: Pista.

Féja Géza Sinka Istvánnak

1933. december 12.

Kedves Pistám!

A könyved valóban igen szép, melegen gratulálok. Szabó Pali annak idején azt írta, hogy küldj számára 20 példányt, ő eladja azokat. Ezen kívül Erős János (12) fog küldeni egy csomó előfizetőt. A már elküldött előfizetőknek mikor juttatjátok el a könyveket? Persze mellékelni kell hozzá egy felszólítást, és ha lehet, egy csekket is, hogy a könyv árát megküldjék. Ezt beszéld meg Nagy Miklóssal, aki együtt volt velem az Eötvös kollégiumban, életemnek ama legsötétebb korszakában, mikor a Tudományegyetem bölcsészkarának nevezett szörnyű humbugot kellett volna látogatnom. Úgy látszik, ő nem emlékezik e kéj-dús korszakra.

A következőknek küldtem tiszteletpéldányt bírálat céljával: Dóczi Jenő, *Magyarország*, Szabó Lőrinc, *Est-lapok*, Kállay Miklós, *Nemzeti Újság*, Robz Rezső, *Magyar Hírlap*, Supka Géza, *Literatúra*, Illyés Gyula, *Nyugat*, Pozsonyi László, *Korunk Szava*, Kodolányi János, Zsolt Béla, *Újság*, Tamási Áron. Ezen kívül küldök még a *Napkeletnek*, a *Magyar Kultúrájának*, Ignó Pálnak, *Esti Kurír* meg még Hevesi Bandinak és a *Budapesti Hírlapnak*.

Igen köszönöm a szép cikket. A karácsonyi számban hozzuk. Sántha Gyurka akar Kecskeméten egy estélyt rendezni, melyen Te, én, Sértő Kálmán és Szabó Pál szerepelnék. Erről alkalomadtán majd bővebben. Jó Karácsonyt kívánva, igaz barátsággal ölel híved:

Géza

(S. I. hagyaték)

Gulyás Pál

Gulyás Pál (1899–1944) költő és irodalomtörténész. Gulyás István tanár fia. A fél szemére hályoggal született, ezért a családban és az iskolában is örök súrlódásnak volt kitéve. A gimnáziumban egy osztályba járt Szabó Lőrincsel, akitől annak fenhélyázó és gúnyolódó magatartása miatt élete végéig idegenkedett.

Bár bölcsészdoktori oklevele volt, és több nyelven is beszélt, mégis vidéken kellett hányódnia, míg végül a debreceni ipari tanuló iskolában végleges állást kapott. Diákkorától kezdve az irodalomnak élt, a debreceni Ady Társaság alapító tagja, az irodalmi osztály irányítója, majd az Ady Társaság ügyvezető elnöke lett. Ő volt az első felelős szerkesztője Németh László és Filep Lajos *Válasz* című folyóiratának is.

Meg nem alkuvó művészi igénye szembefordította a Horthy-korszak álmgaryarjaival és a Babits szerkesztette *Nyugat* akkoriban kevés igazán újat hozó költészetével. Ezek indították arra, hogy az 1930-as évek elején csatlakozott a népi irodalomhoz. Ekkor kezdődött el édesapámmal is a kapcsolata, ami végül is baráttivá alakult.

Gulyás Pál testi és lelki beállítottságánál fogva igencsak hajlamos volt a gúnyolódásra, a szatirikus versbeszédre.

Amikor nagy ritkán Budapesten járt, a Nagyfuvaros utcai lakásunkon felkereste édesapámat is. Ilyenkor hosszasan beszélgettek, megvitatták a társadalom és az irodalmi élet helyzetét. Kettőjük véleménye között az volt a különbség, hogy amíg édesapám a társadalom lényegi ellentmondásai, ezen belül a szegény parasztság helyzete, emberhez méltatlan helyzete ingerelték, addig Gulyás Pál az irodalmi világ ellentmondásait találta gyűlöletesnek. Elítélte az írók többségének flancolását, a hízelkedő légkört és a lakájszellemet. Azt is irigykedve látta, hogy addig míg öt napi gondok gyötörték, addig a futatott írók, közöttük Németh László is, jól fizető állásokban ülnek, polgári jómódban élnek, a megjelent könyveikről pedig hozsánnákat zengenek.

Szatirikus verseivel és gúnyképeivel a barátjának tartott Németh Lászlót sem kímélte. A róla, illetve hozzá *Terzhalmozó* címmel írt szatirikus vers bővelkedik komikus gondolattársításokban és hasonlatokban.

Nem ismerte el Illyés Gyula tehetségét, méltatlankodva figyelte a kortárs irodalomban betöltött szerepét. Illyés múltjára hivatkozva nem értette annak sikereit. Ezért még magánlevélben is támadta őt. A „Küküllőhöz, a mosolygó poétához” címet viselő gúnyversében pedig Illyés kétkulacsosságát állította pelengére, de olyan élesen, hogy a vers egyes célzásai már becsületbe vághatnak.

Gulyás azonban nemcsak másokról, hanem önmagáról is írt szatirikus verseket. Legjobb önszatírája egy négysoros, amelyiknek „Rontó Pál fejfájára” címet adta: „Én vagyok Németh László holdja / Veres Péter, Sinka heroldja. / Nincs fényem. Általuk pislantok / Fogadjatok be, óh sírhantok.

Ezt a verset nem rezignált sóhajtás kell értelmezni, hanem a szatirikus önábrázolás erőteljes példajaként.

Édesapámnak először 1934-ben írt levelet. Akkor, amikor az első verseskö-
tete megjelent, és arról Németh László a *Válaszban* egy lesújtó, rosszindulatú
kritikát írt. Gulyás akkor még főszerkesztője volt a folyóiratnak, és a levelében
mentegette Németh Lászlót, a kenyéradó gazdáját. Azt írta édesapámnak, hogy
bár Németh megírta azt a kritikát, de édesapám iránt jó szívvvel van. Ám a jó-
szívűségnek az lett az eredménye, hogy a Sinka-könyveket a hazai kiadók éve-
kig nem akarták kiadni.

Sinka István Gulyás Pálnak

Vésztő, 1934. július 26.

Kedves Barátom!

Amiért a legutóbbi levelére most válaszolok csak, bocsásson meg. Sok futkosni
valóm volt és van is. Írja, hogy Németh László jó szívvvel van irántam. Én cso-
dálkoznék a legjobban, ha nem így volna. A csodálatos magyar irodalomnak
három parasztja van, akik bizonyára nagy mélységekben s rettentő utakon ka-
varogtak addig, amíg feltűnt a láthatáron furcsa alakjuk. És ezek a senkik száz-
szor haltak meg, százszor támadtak fel, és lettek törpék és góliátok a kapaszko-
dás ama éveiben, mikor olajmécs mellett vakulva görnyedtek a könyv és a papír
fölé. Ezért ugyan mért járna megvetés? Nem azért írom ezt, mintha eme három-
nak törvényesen kijárna a szeretet. Fenét. Csak annyi járhat nekik ebből a bal-
zsamból, amennyi az érdemük. De mégis: Ha ama százaknak, akik az iskola
padjait farigcsálva untig ették magukat sokszor a bölcs könyvek és a bölcs pe-
dagógiai tál leveséből és csak aztán nyúltak egy érdekes szerszámhoz, a tollhoz
– mondom –, kijár az a balzsam, akkor eme háromnak is lehet néha lötyyinteni
belőle, mert hiszen ezek parasztok voltak (ma is azok), s még az életüket és a lel-
küket sokat farigcsálták, mielőtt az ujjuk közé fogták volna azt a különös zengő
szerszámot. Tehát egy hősi élet jussán ők is örökösök, még ha nem is járna nekik
ama szent italból

Némethnek küldök pár újabb verset, de semmiképpen sem azért, hogy ő azt
„kijavítsa”. Ezt már nem! Törheti a darabjait, szétszedheti, nekiszégezhet min-
denféle érvet, ezt teheti. De azt kijavítani egyedül csak én vagyok hivatott.
Németh bizonyára nem ért meg teljesen engem. Ha élte volna az én életemet,
vagy élné ma is, s benne is ott viharzana az évszázadok leköppése, rúgása mi a népet,
illetve a parasztságot érte itt, akkor ő is másképpen hajolna le ahhoz a csoda-
bogárhoz, aki úgy látszik, mintha költő lenne.

Kedves Barátom! Ezzel a levéllel nem akarom én Némethet bántani, csak
meg akarom mondani, hogy miként gondolkozom én. Én kocsi vagyok, csöpp
vagyok, csak fűszál vagyok. Ám jöhet akármilyen vihar, én mégis megmara-
dok... De hová lesznek a kémények és a tornyok? Köszönti igaz szeretettel:

Sinka István

Most még szeretném megkérni Önt egyre. Arra ugyanis, hogy a Válasz júliusi és augusztusi számát legyen szíves nekem okvetlen megküldeni a napokban. Amikor megkapom őket, az árát postafordultával azonnal megküldöm. Hiszen azzal Ön is úgy volna.

Szeretném megtudni, hogy Németh László mit is mond rólam és a verseimről, itt a Választ nem lehet beszerezni.

(PIM, V,4324/219/2)

Ez a levél még el sem jutott Gulyás Pálhoz, amikor Németh László édesapám *Himnuszok Kelet kapujában* című verseskötényvéről egy lehangoló, gúnyos, rosszindulatúnak mondható cikket jelentetett meg. Ebben Németh László a kötet egyik verséből néhány sort idézve kijelenti, hogy abban a néhány sorban benne van az egész kötet; táltos, pap, palást, saru, vér, népem, őseim, kehelyből tömjénezés. Sinka István a sarjú élén jár, a bíbor ég alatt pogány szertartást végez, népéért misézik, forró lázában maga mögött hagyja a tárgyakból álló világot, s himnuszos állapota gőzében szentel és szenteskedik..., majd így folytatja:

Sinka Istvánban kétségtelenül megvan a lelkesedés állandó láza, szívének törekvése az ihlet felé. Ám ez az ihlet egyelőre meglehetősen üresen örül, lendületét nem kötik meg a vers, a nyelv, az ábrázolt világ nehézségei, minden gőz a mámor felé sípol ki, s így a mámorból néha nagyot mondás lesz. Majd a gúnyos megjegyzéseket folytatva megjegyzi, hogy a kötet verseiben a szavakat csak a szusz és a szándék fogja össze, s a zaklatott szabad verseket Sinka apró pici fülekre bontja, ezért az embernek keresni kell a sorvég hangtani értelmét.

A könyvhöz Féja Géza írta az előszót, amibe Németh László szintén belekötött, majdnem hogy meg is hazudtolta. Szerinte az előszónak kevés vagy egyáltalán nincs is köze Sinka könyvéhez. Azt írja, hogy Féja Géza szerint Sinka költészetéből a népzeneből és népköltészetből ismert ősi paraszti kultúra szól. Vele a népkultúra kitör a szűkebb paraszti keretből, s az egyetemes magyar kultúrába árad, s a földműves magyar esztétikai, etikai értelmet ad sorsának, az életnek.

Ezek az állítások – írja Németh László – egyike sem helytálló. Ugyanis Sinka István verseinek semmi közük sincs az ősi népkultúrához, himnuszai az utóbbi évtized szabadvers-irodalmának jellegzetes termékei, a földműves magyart Pesten költött formákon át látja, ha a parasztságból származik is, Sinka nem felfedezője a magyar parasztságnak.

Gulyás Pál a *Válasz* két számát nem küldte meg, helyette elküldte édesapának az újonnan megjelent verseskötetét.

Sinka István Gulyás Pálnak

Vésztő, 1934. augusztus 18.

Kedves Barátom!

Köszönöm kedves ajándékát, a verseskötetet. Már írtam volna elébb is, de végig akartam olvasni többször, mielőtt írok. Úgy éltem vele, mint drága csemegével: többször is mellé ültem, de mindig azon vettem észre magam, hogy ni: végig eszem már megint az egész fogást... Hogy nekem nagyon tetszenek a dolgai, semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy ezelőtt azt hiszem másfél évvel egy úri társaságban, tanárok, tanítók, jegyzők orvosok stb., valósággal megverekedtem értük.

Valaki Györkössy Endre-kötetet hozott, ami tele volt pityergő honfi búval, szinte csöpögött a kokárdákról a könny. No, én ezt a firmát lehúztam, mint a kutyát. Az egész Györkössy-kötettel szembeállítottam az Ön egyik versét: az Udvarunk címűt. Olyan kavarodás támadt ebből, hogy néhány falusi esztétikusnak még ma is sajog tőle a tanári önérzete. Úri kaszinóban történt a dolog – a tanárok olvasták a Györkössy verseit, én meg olvastam az egyetlen kéznél lévő Gulyás Pál verset. A vége az lett a dolognak, hogy az Udvarunk győzött, és mindenki megtanulta. Most éppen azért nagy örömmel vettem a Tékozlót, a Hüvelyk Matyi, Megyafabot, a Viharzó diófa, Égi pillanatok, a Vakló, Garabonciás éj, Ingó sziget, A macska bámul, Tékozló, Ábrahám estharangjai, A színek alvó ura stb... mindet nem tudom itt felsorolni – a várakozásomat teljesen elégítették. Jobban és igazabban úgysem tudnám méltatni, mint Juhász Géza, tehát aláírom az ő Előszavát... Mintha egy csodálatos orsó pörögne előttünk, amely hangokat és fonalakat gombolyít... S mintha a fonalak a szívünkig érnének, benőve – fonva bennünket úgy, hogy azt érezzük, hogy mi is ragyogni akarunk... Mintha egy nagyon régen keresett dolgot fordítana ki az eke a nyugvó hú földből. Ujjongás: Íme itt van, íme megtaláltatott! Szerető arccal följe hajolok, fölveszem, forgatom, s a könnyeim rácsorognak...

Csupa falomb, csupa tündöklés – az édesanyám jön-e vagy a föld jön? Tán a fák jönnek-e? Varázslat és valóság! Állok csak a rám zuhanó fényben, talpig örömben és befelé sírok... Lássá, lássa Kedves Barátom, mi itt találkozunk igazán és először.

A verseskötetet nagyon köszönöm, a kért Válaszokat várva maradtam igaz tisztelettel

Sinka István

(Balogh Ferenc gyűjtése)

A *Himnuszok* Féja Géza által írt előszaván az írók többsége szinte a felháborodásuknak adtak hangot. Többek között Szabó Lőrinc és Illyés Gyula is. Szabó Lőrinc egyszerűen kétségbe vonta édesapám íráshoz való jogát. Azt hangoztatta, hogy mi lesz a magyar irodalommal, ha már néhány elemén átbukdácsolt pa-

raszt is írni merészel. Illyés Gyula pedig *Népi író* címmel írt versében Sinka István verseinek tartalmát gúnyolta ki. Azt pedig, hogy édesapám eleinte a verseit nem a népi hangnemben, hanem himnikus formában írta, Németh László sem értette meg. Oly annyira, hogy a *Himnuszok Kelet kapujában* című kötetéről, Sinka István egész költészetéről szóló megnyilatkozása után a Zilahi Lajos szerkesztette *Magyarország* című újságban „Sznobok és parasztok” címmel egy újabb cikket írt. Ez a cikk egy indiszkréció alapján íródott, melyben Németh László párhuzamot vont a sznobok és a parasztírók között. A parasztoktól féltette a magyar irodalmat, ezért a mérleget, a létjogosultságot a sznobok javára billentette.

A parasztságból jelentkezett írók és költők ócsárolása csak akkor csendesedett el, amikor Móricz Zsigmond síkra szállt mellettük. Rövidesen Németh László is elégtételt adott édesapámnak. Nyilvánosan elismerte a tévedését, sőt az íróvilág tévedését is, és a következőket írta: Ady óta nem volt költőnk, akiben ilyen mély, távoli dallamok jártak vissza... „Arra, hogy egy lelkes olvasótömeg mennyivel jobban megérzi az igazi írókat, mint az íróvilág, így is megdöbbenő példa.”

Ezt csupán azért említettem meg, hogy rávilágosítsak arra, hogy Németh Lászlónak a „Sznobok és parasztok” című írása amellel, hogy édesapám könyveinek hazai kiadását megnehezítette, volt egy messzire nyúló, még napjainkban is tartó következménye is. Ugyanis akkor hangzott el először, ezzel kezdődött el a magyar irodalom kettészakadása urbánusokra és népiekre, valójában a polgári és népi beállítottságú írókra. Ezzel ugyan az irodalomban csak repedés támadt, később azonban a repedés napjainkban is tartó szakadékká nőtt.

Itt jegyzem meg, hogy édesapám a „Himnuszokat” 1960-ban elkezdte javítani, s közülük többet teljesen át is írt. Egy a „Himnuszokat” is tartalmazó, de meg nem jelent könyvének a kézírásos előszavában írta: „Ebben vannak olyan versek, miket szívesen elpusztítanék, de miután már megjelentek, nem rázhatom le magamról őket. Hiába: kolonc mindenkinél marad, s cipelni kell őket. S mit lehet tenni? Amennyire még lehet – csiszolni. Unalmas és fárasztó. De ilyenfajta vétkeket is igyekszik az ember jóvátenni. A megírásáért nincs méltóság. Az lehet csak valamiféle kis védekező féle, hogy a nyolcvanfilléres napszámok idejében és nyomorúságában írtam. Piroska már gyógyíthatatlan beteg volt akkor – néha otthon feküdt, néha kórházban; egyszer-egyszer felvették, és pár hét, pár hónap múlva hazaküldték... Bizony, minden napszámos munkát vállaltam, ami csak adódott. Porban, piszokban, verejtékben, sárban, zsákolásban egész nap, este mosni, főzni, s a három gyerek nyomorúságát tehetetlenül nézni olyan tudattal, hogy itt bizony reménytelenül el kell süllyedni, és el kell pusztulni. S ha már nincs már mód más menekülésre az embertelen sorsból, akkor lélekből kell abból valahová menekülni. S menekültem, ahogy tudtam. Ösztönösen megéreztem, hogy olyan hangon kell megszólalnom, amit eddig sohasem hallottam. Irodalmi tájékozottságom olyan csekély volt, hogy majdnem semmi. Egy-egy elrongyolódott vagy széttépett folyóirat került a kezembe a pusztákon is az uraságok kidobott szeméjéből – csak azokból tájékoztam. Rettegtem attól, hogy valakit is utánozzak az addig itt-ott olvasott

versírók közül. Így születtek meg a „Himnuszok”. Egy fáradt, rongyos napszámos rongyai helyett aranyсарut és palástot álmodott magára, s hogy csak így menekülhet attól az élettől, ami szinte kibírhatatlan.

Bizonyosan mindenki volt már úgy, hogy álmában repült, s olykor valami felszabadító érzés, valami mámor fogta el, hogy a földi tér, a sár és a por fölé emelkedhet bármikor, ha menekülni akar valami nagyon rossz elől; íme van képessége rá. Így érzem én magam, mikor a kis konyhai lámpa mellett éjjel himnuszokat írtam. S kinek írtam? Egyedül csak magamnak. Hiszen az tartotta bennem a lelket – az, hogy írhattam.

Egy akkori himnusz került Féja Géza kezébe – így kezdődött el. A többit már mindenki tudja. Vagy utána lehet nyomozni.

Én úgy érzem, hogy a többi írással is hű maradtam magamhoz, vagyis ehhez az „elsőhöz”. Végig szemléletben és magatartásban is.

Aki nem így érzi, hadakozzon, nevet is szerezhet vele, meg pénzt is.

Sinka István

(S. I. hagyatéka)

Sinka István Gulyás Pálnak

Vésztő, 1934. szeptember 15

Kedves Barátom – nagyon sok rossz dolog jött közbe, s ezért nem írtam. A feleségemet súlyos szívbajjal kórházba vittem, s most temérek bajom van. A küldött Válasz számát megkaptam és köszönöm, s most várom a párját. – Ha az is megjön, küldöm a pénzt.

A Németh László kritikájához csak annyit szólok; ha az én írásomnak nincs köze a népkultúrához, akkor Kodály is mehet a fenébe a zenéjével. Németh László azt kívánja tőlem, hogy fedezzem fel a parasztságot. Ezzel a kijelentéssel elismeri, hogy ő még nem ismeri! Ha ismerné a parasztság titokzatos és hatalmas erejét – amely örök volt eddig és örök marad ezután is –, akkor más-képp beszélne. Hiába! Az ember akkor válik csak igazán emberré és valóvá, amikor minden korláton túl bír nézni, s a lelke mélységeket söpör. Még Németh Lászlónak annyit kell tanulnia, mint amennyit nekem kíván. Majd amikor százszor lehull oda, ahová én már rég lehullottam, s amikor százszor feljön ebből a mély világból, csak akkor lehetnek igazán tiszták szeme tükrei, mikkel még nem egészen tisztán lát sorsokat, embereket és írásokat. Szeretnék vele pár órás eszmecserét folytatni. Én mindazon által az maradok vele szemben, mint eddig. Mint embert és írókat szeretem és nagyon sokra becsülöm. Sok üdvözlettel:

Sinka István

(Balogh Ferenc gyűjtése)

Balázs Árpád

A következő levelet az a Balázs Árpád írta, akiről az irodalmi lexikonok sajnálatos módon legtöbbször elfeledkeznek. Író volt. *Hallgat az Isten* című könyve és több kisebb regénye mellett a *Paraszt Újság*, a *Békés*, a *Tiszántúli Figyelő*, a *Magyar Alföld*, a *Kelet Népe* és más lapok munkatársaként publikált. Jelentős szerepe volt édesapám költői indulásának menedzselésében.

Édesanyám kórházi kezelésének idején édesapámmal Gyulán ismerkedett meg. Attól kezdve Balázs Árpád kis albérleti szobája (Gyula, Szent István út 3.) édesapám második, később pedig, több mint két évig, az egyetlen otthona volt.

Balázs Árpád jószívű, becsületes, kissé raccsoló magyar ember volt, aki kérekpáron járta az országot, hazafelé pedig mihozzánk Vésztőre is elég sűrűn betért. Az édesapámnak hozott irodalmi jellegű hírek mellett soha nem jött üres kézzel. Mindig hozott valamilyen tartósabb ételmelet is. Volt úgy, hogy egy nagydarab szalonnát, máskor pedig füstölt sonkát vagy kolbászt is.

Balázs Árpád látva családunk nincstelenségét, sokáig fáradozott azon, hogy édesapámnak állandó munkája és fix fizetése legyen. Az itt ismertetett levélben is erről tesz említést.

Édesanyám, Papp Piroska halála után Püski Sándor rábeszélésére – mondván, hogy az igazi irodalmi élet ott zajlik – édesapám 1936 őszén a fővárosba ment. Ott először Püskiéknél lakott egy kis sötét cselédszobában. A cselédszoba azonban hamarosan kellett Püskiék cselédlányának, ezért édesapámnak mennie kellett. Pénze albérletre nem volt, de Tatai Sándor írónál, mint ágyrajáró, egy ideig meghúzódhatott. Keresete, pénze nem lévén, hamarosan onnan is mennie kellett. Más lehetősége nem volt, ezért a Városligetben vagy a Gellérthegyen aludt, hideg időben pedig a Váci utcában egy mosoda ablakán kiáramló gőze fölé húzódott. Végül az idő és az éhezés annyira megviselte, hogy kénytelen volt felvételre jelentkezni a Szent István kórházban. Ott a felvételen az egyik orvos már olvasta néhány megjelent versét, és látva a kétségbeesett, reménytelen helyzetét, odaadta neki a saját ebédjét, és titokban elhelyezte édesapámat a haldoklók szobájában.

A kórházban kapta meg Balázs Árpád levelét, melyben értesítette édesapámat, hogy Gyulán a Békés újság napilappá válásának egyéves évfordulója alkalmával a kezdő írók bemutatására irodalmi estet rendeznek. Ezt Balázs Árpád szervezte, és elsősorban édesapám anyagi megsegítése volt a fő szempont. A következő levelet Balázs Árpád édesapámnak Vésztőre még a Pestre való utazása előtt küldte, majd a Magyar Alföld című újságban is megjelentette.

Balázs Árpád Sinka Istvánnak

Magyar Alföld, 1935. június, 27. szám

Kedves Komám: a gyulai határban a dobozi úton megeresztek Neked egy-egy levelet, melyben csonka kis országunk város-falu lakóinak sorsáról adok számot. Majd rád került a sor. Elmondtad, hogy feleséged hat hónapja fekszik a gyulai kórház belgyógyászatán, és a következményeket. A gyermekek szétszóródtak a nagyvilágba, a taníttatásukra nincs pénzed, ennivaló is kevés. Ismerem az életedet. Tudom, hogy a földházak trágyaszagú levegőjéből emelkedtél Ady, Petőfi, Ibsen könyveinek szentélyébe. Paraszt voltál, juhász. Míg Tisza Pista Andrásyval viaskodott, Te a szomszédos határban szobrokat formáltál. Éheztél, Bibliát olvastál. Később verseket csináltál. Költő lettél. Felfedeztek. Felfedeztek, istenes jókívánságokon kívül vajmi keveset kaptál. Élj, ahogy tudsz, mondták az illetékesek. A kultuszminisztérium egyik tollforgatója azt írta, mikor a könyvedet kínáltad: „Jó a könyv, át is vennék, de élő költőtől elvből nem vehetünk könyvet!” Sorsod világos. Csak akkor tudsz kenyeret adni éhes fiókáid szájába, ha meghalsz... Te ezt mégse akarod, pedig téntaminiszter ezt mondja, hanem nagyon elkalandoztam. Két örvendetes eseményt akarok tudatni veled. A dobozi úton történt beszélgetéshez híven felkerestem a kecskeméti polgármestert. Ő hajlandó októbertől havi 45 pengő jövedelemmel szellemi ínségmunkásnak alkalmazni. A másik: A ceglédi gimnázium igazgatója támogatón terjesztett fel illetékes helyre, kiegészítő szolgai állásra. Kezdetben havi 72 pengőt fizetne. Ha nem felelsz meg, akármelyik héten elküldhet. Természetesen az ablakpucolás, seprés, favágás, fahordás, klozet-tisztítás tartozna a munkakörödbe, este hat óráig. Aztán előveheted Baudelaire-t, Bergsont, Dosztojevszkijt vagy Nietzsche-t. Most már rajtad a sor. Szabad a választás. Akad az országban két város, amely kenyeret kínál. Arról ne panaszkodj, hogy Békés vármegye, Gyula, Békéscsaba nem alkalmaz még 45 pengővel sem, ez már általános, szinte országos betegség. Itt az írókkal, újságírókkal, művészekkel csak az ügyészség foglalkozik, ám kenyeret nem igen ad Kotzó Emilen kívül a magunkfajta ún. nem tisztességes foglalkozást űző egyéneknek senki sem.

Kedves Barátom, gondold meg a dolgot. Tudom, nehéz választani, költő vagy. De engeddd át a kicsinyes szempontokat a naponta háromszor étkező magyar testvéreidnek. Valamire kérlek, ne mondd; nem érdemes élni, nem, Sinka István. Az elvek országában szolga is lehetsz! Nem elég? Hát mit akarsz? Végeredményben paraszt voltál, paraszt vagy! és a parasztember maradjon meg a kezdetleges formájában, ne akarjon képviselő lenni, ne akarjon a fiának gimnáziumot, ne akarjon naponta háromszor enni, ne akarjon cukrot, tejet fogyasztani, itt kell a mandátum Kenyeres Kaufmannak, a bársonyszék, az elvek miniszterének. A gimnázium pedig... No de hagyjuk, végén a baráti levél, ha ebben a hangulatban folytatom, az ügyészségre kerül. Nem ezt akarom. Remélem kultúrfőlényünk X. évében a magyar költő szabadon választhat! Pista! Rajtad a sor! Tessék

választani! A magyar társadalom gavallér, egy magyar parasztból hajlandó iskolaszolgát csinálni! Elfogadod? Ugyan Pista, Sinka István, fogadd el, hadd legyen teljesebb a komédia...

Balázs Árpád

Balázs Árpád egy újabb levélben a Gyulán tervezett irodalmi estről ad édesapámnak tájékoztatást, s kéri azt is, hogy röviden írjon az életéről.

Sinka István Balázs Árpádnak

Budapest, 1935. október 7.

Kedves Árpádkám!

Nagyot fordult a világ mióta találkoztunk. Én itt fekszem a Szent István kórházban Pesten. Muszáj volt jönni, mert már rossz világ jött volna – lehet, hogy így is lesz! A lapod, amelyben a decemberi estet említed, megkaptam. Utánam küldték. Hát kedves Árpádkám, csak csináljátok, úgy sincs miből fizetnem a Ferkó fiam tartásdíját, s Jankónak is ruha kell. Ha másképp nem lehetne nekem innen elmenni, akkor majd kikértek a kórházból arra az időre – jó? Ezt majd én megtudom és megírom Neked. Én még most nem mehetek, ha akármennyire akar-nám is. Iszonyú fejfájásom van, persze egy csúnya beavatkozás folytán. Egy hét kell még, hogy elmúljon. Csak készítsd az estet komám, és írd mielőbb mindenről. Erdélyi Jóska ha lejön, nagyszerű lesz.

Mi van a feleségem sírkövével?

Öllelek: Pista

(Balogh Ferenc gyűjtése)

Sinka István Balázs Árpádnak

Budapest, 1935. október

Kedves Árpád!

Lapodat ma kaptam meg, s már írok is, nézd: Arra ügyelj nagyon, ha már hozzáfogtunk, hogy az est sikerüljön. Úgy állítsátok össze a műsorszámokat, hogy ne legyen túl hosszú, se rövid. Ezt Te épp úgy tudod, mint én. Féjának, azt hiszem, hogy hiába is írok, nem jön el. Furcsa, de ez így van. Azért minden esetre írok neki, de a dolgot azzal a tudattal kell csinálni, hogy ő nem jön. – Ha esetleg jönne, szerep úgy is jutna neki. – Ugyanis a feltörekvő magyar irodalmat ismertetné az esztétika és retorika köntösében. De órá, ismétlem, nem számít-

hatunk komolyan. Én azonban reggel (20-án) a gyulai állomáson leszek. Hogy ne bolyongjak ott összevissza, kérlek, légy szíves elém jönni.

Igen, arról nem írsz semmit, hogy Perjess doktorral beszéltél-e. Szeretném, ha ott lenne. Most pedig hallgass ide! Van nekem egy jó barátom, író. Van pár egészen új színű novellája. Mit szólnál, ha felolvasna egyet – csak úgy az est tartalmasabbá tételéért. Előre bocsátom, hogy ezt csak én gondolom így – mert én nem tudom, hogy ti milyen műsört állítottatok össze. Különben Barsi Dénesnek semmi nem kellene, csak az én kedvemért jönne, ha jönne. Írj erről egy lapon, lehetőleg e sorok olvasása után. A Magyar Alkotók Szövetségének most induló lapjához én és Barsi adtuk a címet – Kelet Népe, aminek Barsi is egyik állandó munkatársa lesz.

A napokban voltam Szabó Pálnál, s ott a Debrecenben általad hozott könyveket megkaptam. S hogy ki küldte és miért küldte, nem tudom. Most pedig elkezdem a bölcsőmet ringatni. Ide figyelj! Csak úgy nagy vonalakban.

„Nagyszalontán születtem. Ma harminchat éves vagyok. Úgy tudom, hogy valami kúrtanemesi családból származom. (A napokban néztük ezt meg a megyei levéltárban Reszegivel és Nadányi Zoltánnal.) Iskolába Szalontán jártam (négy elemet). Arról voltam nevezetes, hogy nagyon jól tanultam és nagyon sokat éheztem. Apám hamar elhalt (9 éves voltam). Az iskolában Balogh Gyula országgyűlési képviselő fiát tanítottam (buta volt, mint egy négynapos kis szamár). Ezért némi szabad játszás az udvarukon és némi koszt járt. Mikor aztán édesanyámat elzavarta a nincstelenség messze majorokban kenyeret sütögetni, akkor végkép én tartottam el magam. Úgyesen rajzoltam, két fillérékért adtam el a rajzokat az osztálybelieknek, tenispályára jártam labdát szedni, vizet hordtam öreg néniknek a kútról, csomagot a vasútról az utasoknak persze pár fillérért, és közben szakadatlanul és ingyen olvastam az Ótestamentumot.

Szerettem nagyon ezt a mély titokzatos könyvet, a jelképes mondatait. Szerettem volna tanulni tovább, de nem volt rá pénz. Apám azelőtt nagy juhtartó gazda volt, s én úgy határoztam, hogy az elemi után juhász leszek. Ennek nem volt semmi akadálya, s az lettem. Később különös körülmények között egy Petőfi-kötet került hozzám, s én fejest ugrottam bele, egy belső lelki forradalomba. Akkor aztán (tizennégy éves lehettem) egyetlen célt tűztem ki magam elé. Hisz Petőfi is azt mondta, hogy ebbe a csarnokba bocskorba is jöhet az ember; „ha megvan hozzá a tudása”. „Bocskorom az már volt, de akkor még valami hiányzott. Köröttem volt a levegő, az ég, az este, a fák, a paraszt emberek zordsága. Kinek mondjam, hogy én mit akarok? Magamba fordultam, elzárkóztam és írni kezdtem. Tudtam most már, hogy egyedül vagyok, s hogy magamnak kell megoldani a titkot – persze amit írtam, mind a tűzbe dobtam, mert tele voltam belső szakadásokkal és kételyekkel. A Biblia és Petőfi sokszor földhöz vert. Közben olyan gazdánál szolgáltam, akik kiszabták még az alvásidőt is. Az ilyeneken azonban én túltettem magam. Megszöktem. Beálltam egy másikhoz, és ha az se volt jó – hát gyerünk tovább. Ami pénzt kerestem, azon könyveket vettem, s volt úgy, hogy beteggé olvastam magam. Az ilyen első komoly

könyvek Tolsztoj-könyvek voltak. Később Dosztojevszkij, Vas Gereben, Csehov, Csokonai, Arany, Tóth Árpád, Babits, Kosztolányi, Juhász Gyula – aztán foslányokban, fordításokban: Lenau, Gabriella D’Anunzió, Maria Rilke, Baudelaire stb. Szóval az, ami most hirtelen az eszembe jut. – Tagore, Zoltán Vilmos-fordítások. Amikor megúntam a juhászságot, szántó-vető paraszt lettem, aztán arató napszámos. Közben könyvek, tanulás, írás, lázadás, százszor elbukás és százszor feltámadás. Huszonegy éves koromban megnősültem. Muszáj volt, nagyon egyedül voltam. Én juhászszámadó lettem. Gyerekek, felelősség, asszony meg nem értés. – Jaj az élet elromlott, a Biblia széthullt. A köröttem élő népeknek – majorok ködében, kunyhók legyei között, istállók bűzében, mécs világában – rettentő életünk lett. Egy nagy vihar után a szentimentális marhaságok helyett dadogni kezdtem új és más hangon, mint addig. Nem valakit énekeltem, nem az egyént, nem magamat, hanem együtt mind az egészet. A szavak harsogva szakadtak ki belőlem, s a mondani valómhoz hegyek és síkságok kellettek a népükkel együtt, mert így tudtam én már megenyhülni magamért, másokért, mindenkiért. Úgy gondoltam, hogy fájni és acsarkodni már tovább nem lehet – itt már csak enyhülni kell –, az enyhülés felett pedig ott lebeg a himnusz. Egy pályázaton díjat nyertem, aztán megismerkedtem Féja Gézával. Ő volt az, aki bemutatott a magyar irodalomnak. Hát eddig volt. A többit Te is tudod körülbelül. Próbálj ebből valami tanulmányt kihozni.” Mondom, hogy Féja Gézának írok, és szombaton reggel Gyulán leszek.

Sokszor ölel: Pista

(Balogh Ferenc gyűjtése)

A „Békés” újságban Györkössy Iván újságíró méltatva a jelzett nagyszerű rendezvényt, a következőket írta: „Sinka István tiszteletre méltó egyszerűségben jelent meg az előadói asztalnál. Felolvasott néhányat azokból a verseiből, melyek a határokat is átlépve idegen népek előtt fogják a magyar őskultúra egekig érő őseréjét dokumentálni. És az idegen világ is ámulattal fog gyönyörködni benne, hogyan revelálódik a magyar géniusz az egyszerű pásztorember minden idegen hatástól szűz, csodálatos magasságban feltörő szellemi kitörésben. Sinkát nem lehet a kritika megszokott mértékével mérni, minthogy verseinek megértéséhez több kell az egyszerű hallásnál, de azért így is meglátjuk az isteni szikrát, amely ott villózik az istenáldotta költő minden során.”

Édesapám a Balázs Árpád fáradozása révén felkínált állások egyikét sem fogadta el. Tartotta magát ahhoz, amit a Petőfi-versek hatására maga elé célként kitűzött; költő leszek, nem leszek többé az urak cselédje. Petőfinek az a mondanása, hogy a költők csarnokába bocskorban is mehet az ember, ha megvan hozzá a tudása, ott csengett mindig a fülében, s az igazságkereső, a lázadó,

a népért való politizálás által is megérintett Sinka István elindult a költők csarnokába.

Amíg felesége, édesanyám Papp Piroska élt, édesapámat csodálatra méltó áldozatkészséggel segítette. Gondoskodott a családról, és meg tudta nyugtatni édesapám zaklatott szívét is. Ennek a magatartásnak különös szépsége és értéke, hogy a hite soha se tört meg abban, hogy az urának a magyar irodalomban küldetése van.

A Szent István kórházból kikerülve édesapám Balázs Árpádnál, Gyulán talált menedéket. Közösén béreltek egy albérleti szobát, és a helyi újságok munkatársaként dolgoztak.

Bő két év után édesapám újraházasodott, egy gyulai iskolaigazgató lányát vette el, és Budapestre költöztek Nem sokára Balázs Árpád is megházasodott, és feleségével ők is budapesti lakosok lettek. Kettőjük barátsága egészen addig töretlen maradt, amíg édesapámat az irodalomból ki nem zárták. Akkor már az elveik és útjaik is kettéváltak.

(Folytatjuk)

Keretes lencse (2006, faragott, roncsolt süttői mészkő, 46x46x12 cm)